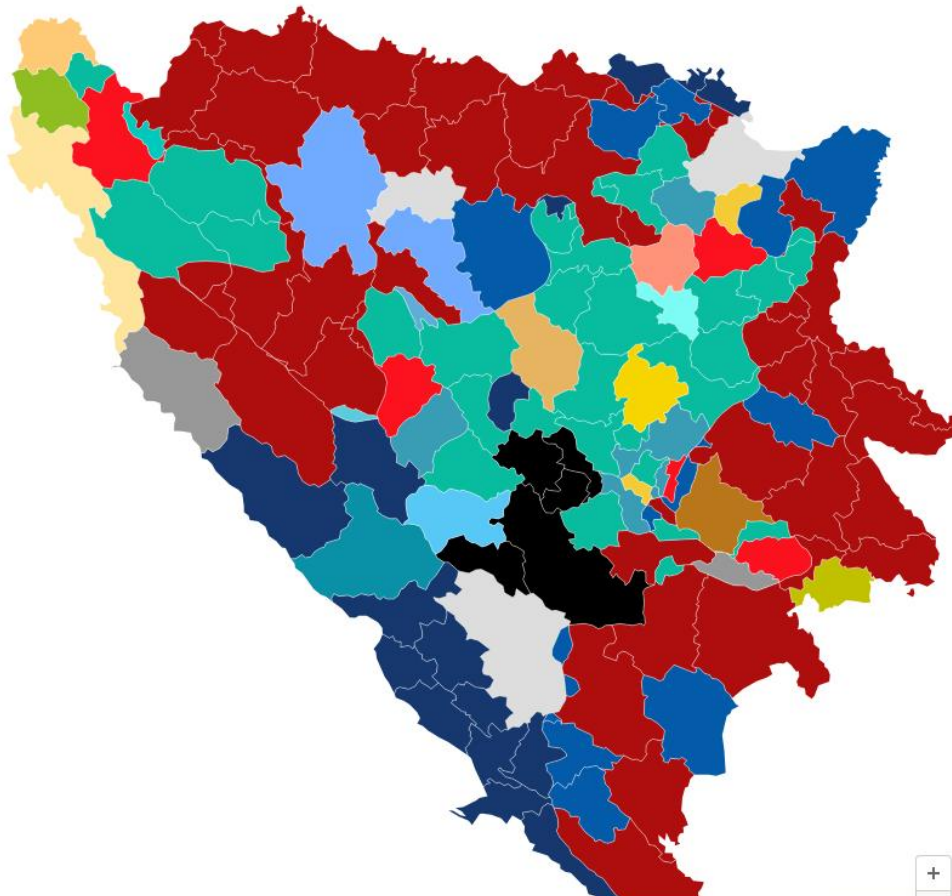

Predstavništvo u Bosni i Hercegovini, 21. oktobar 2024

Izvor: <https://n1info.ba/english/news/7.10.2024>: Izbori za načelnike općina/gadonačelnike

BH inicijativa DEMOS HDS HDZ BiH HNP-HDZ 1990 HSS NES-Zajedno NPS NS-SDP Nezavisni
ODGOĐENO PDA PDP POMAK Ramska narodna stranka SBIH SDA SDBiH SDP SDP-NES SDS
SNSD SP SRS Trojka Zajedno za Veliku Kladušu

Pluralnost i dominacija u bosansko-hercegovačkim regijama

Bošnjaci i Srbi, Hrvati i Ostali birali su svoje predstavnike na Lokalnim izborima

Stephan Raabe, direktor Predstavništva u BiH

6. oktobra 2024. godine građani Bosne i Hercegovine birali su lokalne predstavnike na Lokalnim izborima koji se održavaju svake četiri godine. Oko 3,4 miliona građana bilo je pozvano da izađe na izbore i izabere lokalne parlamente, gradonačelnike ili općinske čelnike u 143 grada i općine. Na prvi pogled na grafičkom prikazu rezultata izbora, zemlja izgleda kao šareni pačvork. Međutim ako bolje pogledamo, dominiraju po četiri stranke u dva entiteta odnosno u cijeloj zemlji. Ukupno gledano, bošnjačka SDA i srpski SNSD ostaju najjače snage, a slijede ih multietnička socijaldemokratska SDP i hrvatski HDZ.

Politički ustroj i stanovništvo

Nakon Daytonskog mirovnog sporazuma iz decembra 1995. godine, "odvojena, ali ne i podijeljena" Bosna i Hercegovina (BiH) sastoji se od dva konstitutivna dijela (entiteta): "**Federacije BiH**" (FBiH) na zapadu i u centralnom dijelu zemlje, te "**Republike Srpske**" (RS) na sjeveru i istoku. Entiteti su približno jednake veličine. Federacija se sastoji od deset kantona sa ukupno 79 općina, a RS je u čisto statističke svrhe podijeljena na sedam regija sa 63 općine. Osim toga, na sjeveru se nalazi i **Brčko Distrikt**, koji kao administrativna jedinica ne pripada ni jednom od entiteta. **Najveći gradovi** u državi su glavni grad **Sarajevo** sa skoro 300.000 stanovnika, **Banja Luka**, glavni grad RS-a, sa oko 150.000 stanovnika, industrijski gradovi **Tuzla** na sjeveroistoku sa 120.000 stanovnika i **Zenica** u centralnom dijelu BiH sa 115.000 stanovnika u FBiH, **Bijeljina** na krajnjem sjeveroistoku RS-a također sa 115.000 stanovnika i glavni grad Hercegovine **Mostar** sa 113.000 stanovnika.

Općinska vijeća biraju se po proporcionalnom izbornom sistemu, a broj vijećnika varira u zavisnosti od broja stanovnika. **Gradonačelnici** se biraju prema principu obične većine. Zbog toga su na lokalnom nivou češće višestranačke koalicije koje se sastoje od jedne političke grupacije ili etničke grupe, jer bi više kandidata podijelilo biračko tijelo. Tako se recimo HDZ 1990 često odriče kandidovanja vlastitog kandidata za načelnika općine u korist svoje veće sestrinske stranke.

Na posljednjem popisu stanovništva iz 2013. godine, BiH je imala 3,45 miliona stanovnika, od toga u **FBiH** 2.219.220 (64,4%), od čega su 1.562.372 **Bošnjaci (70,4%)**, 497.883 **Hrvati (22,4%)** i 56.550 **Srbi (2,5%)**. 102.415 stanovnika (4,6%) ne pripada ni jednom od tri konstitutivna naroda (uključujući Rome). U **RS**-u živi samo 1.228.423 stanovnika (35,6%). Najveća etnička grupa u RS-u su **Srbi sa 1.001.299 stanovnika (81,5%)**, zatim **Bošnjaci sa 171.839 (14%)** i **Hrvati sa 29.645 stanovnika (2,4%)**; 25.640 (2,1%) osoba ne pripada ni jednoj od ovih etničkih grupa. Bošnjaci su većinom **muslimani**, Hrvati **katolici**. Oba naroda koriste latinično pismo. Srbi su obično **pravoslavci** i koriste i ćirilicu i latinicu.

Stranački sistem

Glavne stranke u **FBiH** su bošnjačka „Stranka demokratske akcije“ (**SDA**), iz koje su proizašle konzervativne stranke "Narodni evropski savez" (**NES**) i "Narod i pravda" (**NIp**); zatim multietnička Socijaldemokratska partija (**SDP**), iz koje se 2013. godine izdvojila "Demokratska fronta" (**DF**) Željka Komšića, "hrvatskog" člana Predsjedništva, te "Hrvatska demokratska zajednica" (**HDZ**), iz kojeg se 2006. godine izdvojila **HDZ 1990**, i na kraju socijalno-liberalna Naša stranka (**NS**).

U **RS**-u je najjača snaga srpski nacionalistički "Savez nezavisnih socijaldemokrata" (**SNSD**) sa predsjednikom RS-a Miloradom Dodikom (65) na čelu, a slijedi ga konzervativna "Srpska demokratska stranka - volja naroda" (**SDS-VN**), koja je upravo ponovo osnovana sa sufiksom uz ime zbog važećih američkih sankcija protiv SDS-a, EU-skeptična "Socijalistička partija" (**SP**), stranka desnog centra "Partija demokratskog progresa" (**PDP**) i ultranacionalistička stranka "Ujedinjena Srpska" (**US**). "Demokratski narodni savez" (**DNS**) i "Demokratski savez – **Demos**" konzervativne su stranke proizašle iz od SDS-a.

Fondacija Konrad Adenauer sarađuje sa strankama iz različitih etničkih grupa: sa bošnjačkom SDA, s hrvatskim strankama HDZ i HDZ 1990, kao i sa srpskim strankama PDP i SDS.

Izborni rezultati

Rezultati izbora u BiH i u entitetima

Struktura stanovništva redovno se odražava u izbornim rezultatima. Međutim, ni dvije sedmice nakon izbora nisu prebrojani glasovi sa svih biračkih mjesta (do sada 98%). Osim toga, u tri izborne jedinice u Srednjoj Bosni (Kiseljak, Kreševo, Fojnica), te u jednoj hercegovačkoj općini (Konjic) izbori su održani tek 20. oktobra zbog katastrofalnih poplava koje su se dogodile

neposredno pred izbore. U još jednoj općini u Hercegovini – u Jablanici, u kojoj su posljedice ove prirodne nepogode bile razarajuće, izbori tek treba da budu održani. Rezultati po izbornim jedinicama u kojima su izbori održani, dokumentirani su na web stranici Centralne izborne komisije: <https://www.izbori.ba/>, ali nisu izlistani ukupni rezultati izbora u apsolutnim brojevima za svaku pojedinu stranku ili regiju, zbog čega ih je teško uporediti sa rezultatima prethodnih lokalnih izbora. Sljedeće brojke baziraju se na mome vlastitom obračunu do sada dostupnih rezultata u 142 izborne jedinice u kojima su izbori održani. Oko **3,4** miliona građana sa pravom glasa bilo je pozvano da glasa na izborima za gradska i općinska vijeće, a nešto manje, 3,212 miliona, imalo je priliku da glasa za gradonačelnike i načelnike općina. Naime, gradonačelnici u Mostaru i Brčkom biraju se indirektno, pa ukupno gledano manje birača ima pravo da glasa direktno za gradonačelnike i načelnike općina nego za općinska vijeća. Broj važećih glasova (izlaznost) na lokalnim izborima iznosi samo **41,6%** od svih birača s pravom glasa, s jasnom razlikom između RS (47,1%) i Federacije (38,4%). U 2020. izlaznost je bila 50,4%.

Gledano na nivou cijele države, raspored snaga izgleda ovako:

SDA (bošnjačka)	SNSD (srpska)	SDP (multietnička)	HDZ (hrvatska)
256.521 (18,83 %)	226.683 (16,07 %)	122.369 (8,68 %)	106.147 (7,53 %)

Slijede **SDS** (srpska): 80.630 (5,81%), **NiP** (bošnjački): 58.406 (4,14%), EU-skeptična Socijalistička partija (**SP**): 40.614 (2,64%), stranka desnog centra **PDP**: 38.034 (2,7%), konzervativni Demokratski savez - **Demos**: 37.124 (2,63%) – sve tri stranke iz RS-a, socijaldemokratska **DF**: 31.474 (2,23%) i liberalna **NS**: 29.501 (2,09%). Zajedno, ove stranke su osvojile 73,3% glasova, dok su najjače četiri osvojile 51,1% glasova.

Nažalost, nisu dostupni ovakvi podaci za Lokalne izbore iz 2020, pa nije moguće ni poređenje sa upravo održanim izborima. Međutim, ako se rezultati Lokalnih izbora na nivou cijele države uporede sa rezultatima posljednjih **Općih izbora 2022.** godine, vidi se da su bošnjačka **SDA** i socijaldemokratska **SDP** ostvarile blagi porast, da je **SNSD** uspjela da zadrži isti nivo tj. da ostvari isti rezultat, a većina drugih stranaka, uključujući i trenutno **vladajuće stranke** HDZ i Trojku (SDP, NiP, NS) izgubile su glasove.

Stranka	2024.	2022.	Razlika
SDA bošnjačka konzervativna	18,8 %	17,2 %	+ 1,6 %, + 9,3 %
SNSD srpska nacionalistička	16,1 %	16,3 %	- 0,2 %, - 1,2 %
SDP multietnička socijaldemokratska	8,7 %	8,2 %	+ 0,5 %, + 6,1 %
HDZ BiH hrvatska konzervativna	7,5 %	8,8 %	- 1,3 %, - 18,3 %
SDS-VN srpska konzervativna	5,7 %	7,1 %	- 1,4 %, - 19,7 %
NiP bošnjačka konzervativna	4,1 %	5,0 %	- 0,9 %, - 18 %
SP srpska socijalistička	2,6 %	1,5 %	+ 1,1 %, + 73,3 %
PDP srpska stranka desnog centra	2,7 %	4,6 %	- 1,9 %, - 41,3 %
Demos srpska konzervativna	2,6 %	1,9 %	+ 0,7 %, + 36,8 %
DF multietnička socijaldemokratska	2,2 %	6,4 %	- 4,2 %, - 65,6 %
NS multietnička socijalno-liberalna	2,1 %	3,1 %	- 1,0 %, - 32,3 %
NES bošnjačka konzervativna	2,1 %	3 %	- 0,9 %, - 30 %

Plavo: FBiH, narandžasto: RS

U **Federaciji BiH (FBiH)** izborni rezultat izgleda ovako:

SDA (bošnjačka)	SDP (multietnička)	HDZ (hrvatska)	NiP (bošnjačka)
246.450 (31,03 %)	112.701 (14,19 %)	102.589 (12,92 %)	55.945 (7,04 %)

Zajedno, ove četiri najjače stranke imaju 65,2%. Slijede socijaldemokratska **DF**: 31.147 (3,9%), bošnjački **NES**: 29.334 (3,69%), liberalna **NS**: 27.385 (3,45%), hrvatska **HDZ1990**: 16.005 (2,02%) i srpski **SNSD**: 3.905 (0,49%).

U **Republici Srpskoj (RS)** birači su birali ovako:

SNSD (srpska)	SDS (srpska)	SP (srpska-multi)	Demos (srpska)
217.410 (37,40 %)	78.831 (13,56 %)	37.288 (6,41 %)	37.124 (6,39 %)

Ove četiri stranke zajedno su osvojile 59,5 %. Slijede stranka desnog centra **PDP**: 35.912 (6,18 %), ultranacionalistička **US**: 32.383 (5,6%) i konzervativni **DNS** 26.440 (4,6%). Bošnjačka **SDA** ima samo 13.528 (2,33 %) glasova. Socijaldemokratska **SDP**: 7.868 (1,35 %), a hrvatske stranke **HDZ 1990**: 806 (0,14 %) i **HDZ**: 753 (**0,13 %**) ostvarile su marginalan rezultat. To je – kao i neznan rezultat srpskih stranaka u FBiH – rezultat protjerivanja i etničkih podjela koje su se desile tokom rata 1992-1995.

Izborni rezultati u deset kantona u FBiH

1. Unsko-sanski : 31,8 % (sjeverozapad);	6. Srednjobosanski : 28,6 % (centralna Bosna);
2. Posavski : 32 % (sjever);	7. Hercegovačko-neretvanski : 41 % (jug);
3. Tuzlanski : 44 % (srednji i sjeverni dio);	8. Zapadnohercegovački : 39,9 % (jug);
4. Zeničko-dobojski : 43,2 % (centralni dio);	9. Sarajevski : 36,7 % (centralna Bosna);
5. Podrinjski : 55 % (istok);	10. Kanton 10 : 30,1 % (zapad).

(Postoci za kantone pokazuju procenat važećih glasova koje su dali birači s pravom glasa. U tablici boje znače sljedeće: crvena: najjača, tirkizna: druga najjača, ljubičasta: treća najjača stranka)

	SDA	NiP	NES	HDZ	HDZ 90	SDP
1	26.211, 31,3%	4.444, 5,3%	18.344, 21,9%	130, 0,16%	84, 0,1%	10.690, 12,8%
2	1.838, 14,2%	---	---	7.688, 59,3%	401, 3,1%	472, 3,6%
3	65.976, 34,8%	14.359, 7,6%	1.548, 0,82%	2.749, 1,45%	---	32.819, 17,3%
4	48.800, 34,3%	5.418, 3,8%	4.034, 2,84%	6.578, 4,6%	959, 0,68%	21.575, 15,2%
5	2.346, 19%	1.815, 14,7%	510, 4,1%	---	---	1.652, 13,4%
6	39.557, 58,1%	3.949, 5,8%	483, 0,9%	26.970, 39,6%	3.573, 5,2%	13.906, 20,4%
7	19.143, 24,2%	518, 0,65%	658, 0,83%	30.013, 37,9%	3.590, 4,5%	6.380, 8,1%
8	---	---	---	21.862, 72,2%	2.876, 9,5%	291, 1%
9	41.239, 26,5%	25.442, 16,3%	3.757, 2,4%	1.036, 0,7%	---	24.225, 15,5%
10	1.340, 6,7%	---	---	5.563, 27,9%	4.522, 22,7%	691, 3,5%

Etnička struktura stanovništva također je jasno vidljiva i na izbornim rezultatima po kantonima. **Hrvatske stranke** HDZ i HDZ 1990 dominiraju u četiri kantona: u Posavskom (2) koji se nalazi na sjeveru na granici s Hrvatskom, u Hercegovačko-neretvanskom (7) i Zapadnohercegovačkom (8), te u Kantonu 10 na zapadu. U preostalim šest kantona vodeće su **bošnjačke stranke** SDA, NiP i NES. Multietnička **SDP** je druga ili treća najjača snaga u kantonima Srednjobosanski (6), Tuzlanski (3), Zeničko-dobojski (4) i Sarajevski (9).

U **Brčko Distriktu** na sjeveru tri etničke grupe još uvijek žive zajedno: **srpske stranke** SNSD (5.368, 15,4%), SD+DNS (3.326, 9,5%), US (3.186, 9,1%), PDP (2.122, 6,1%) i SDS (1.687, 4,8%) zajedno su dobile **44,9%**; **bošnjačke** SDA (5.543, 15,9%) i NiP (2.002, 5,7%) ostvarile su **21,6%**; hrvatske stranke **HDZ** (2.805, 8%) i **HDZ 1990** (1.085, 3,1%) imaju **11,1%**, a Socijaldemokrati (**SDP**) 1.800 glasova (5,2%).

Izborni rezultati po regijama u Republici Srpskoj (RS)

U svih sedam **regija RS-a** nacionalistički Savez nezavisnih socijaldemokrata (**SNSD**) najjača je stranka. U šest regija stranka desnog centra **SDS-VN** je na drugom mjestu. Slijedi Socijalistička partija **SP**, odmah ispred konzervativne stranke **Demos**, stranke desnog centra **PDP** i ultranacionalističke **US**. Od sjevera prema istoku i jugu zabilježena je sljedeća izlaznost po regijama: (1) Banja Luka (45,32%), (2) Doboj (44,41%), (3) Bijeljina 51,5%, (4) Vlasenica (41,5%), (5) Sarajevsko-romanijska regija (64,6%); (6) Foča (53,4 %), (7) Trebinje (49,6 %):

	SNSD	SDS-VN	SP	Demos	PDP	US
1	105.993, 38,1%	28.395, 10,2%	15.730, 6,3%	11.387, 4,1%	26.778, 9,6%	16.636, 6%
2	31.039, 37,8%	13.226, 16,1%	6.862, 8,4%	5.014, 6,1%	2.029, 2,5%	3.922, 4,8%
3	15.659, 22,1%	14.951, 21,1%	1.4951, 7,4%	6.453, 9,1%	3.946, 5,6%	3.946, 3,7%
4	25.510, 52,3%	4.595, 9,4%	3.344, 6,9%	4.873, 10%	713, 1,5%	3.013, 6,2%
5	17.339, 38,1%	8.816, 19,4 %	1.523, 3,4%	6.073, 13,4%	1.400, 3,1%	2.503, 5,5%
6	8.493, 37,4%	3.130, 13,8%	1.865, 8,2%	1.597, 7%	420, 1,9%	1.784, 7,9%
7	13.377, 40,6%	5.718, 17,4%	2.713, 8,2%	4.873, 5,3%	1.884, 1,9%	1.884, 5,7%

Izborni rezultati u većim gradovima

U **Sarajevu** postoje četiri gradske općine: Centar, Stari Grad, Novi Grad i Novo Sarajevo, sa ukupno 280.215 birača s pravom glasa. Od toga dvije trećine građana živi u Novom Gradu i Novom Sarajevu. Za načelnike općina su izabrani: u općini **Centar** Srđan Mandić, aktuelni načelnik općine i zamjenik predsjednika socijalno-liberalne multietničke **NS** (Naša stranka, 50,6%); u **Starom Gradu** Irfan Čengić iz Socijaldemokrata (**SDP**, 64,4%), u **Novom Gradu** Semir Efendić (74,3%) iz unitarističke multietničke Stranke za BiH (**SBiH**, 74,3%), koja se kao liberalni dio izdvojila iz bošnjačke SDA; a u **Novom Sarajevu** Benjamina Karić kao kandidatkinja trostranačke koalicije (**Trojka**) koja se sastoji od socijaldemokrata (SDP), bošnjačkog NiP-a i socijalliberalne Naše strank" (NS) sa 42,2%. 33-godišnja socijaldemokratkinja **Karić**, pravnica i historičarka, gradonačelnica Sarajeva je od 2021. **Gradonačelnika Sarajeva** bira Gradsko vijeće koje se sastoji od 28 delegata, a svaka od četiri gradske općine imenuje po sedam delegata, bez obzira na razlike u broju stanovnika po gradskim općinama. Gradonačelnik Sarajeva ima uglavnom reprezentativnu funkciju. Bošnjaci, Srbi i Hrvati kao konstitutivni narodi imaju minimalno po 20% mjesta u Gradskom vijeću, dok su grupi "Ostalih" osigurana dva mjesta, bez obzira na izborni rezultat.

Na izborima za općinska vijeća četiriju **gradskih općina** prebrojano je 99.629 važećih glasova, što čini 35,6% birača s pravom glasa. Oko 10% još nije prebrojano. Sveukupno, Stranka za BiH (**SBiH**), koja se odvojila od bošnjačke SDA, vodi sa 20.386 glasova (20,5%). Slijede **SDA** sa 19.353 glasa (19,4%), multietnička **SDP** sa 16.094 glasa (16,2%), multietnička Naša stranka (**NS**) s 12.215 glasova (12,3%), bošnjački **NiP** sa 12.096 glasova (12,1%) i Demokratska fronta (**DF**), koja se izdvojila iz SDP-a, s 5.921 glasom (5,9%). Tri bošnjačke stranke (SBiH, SDA, NiP) osvojile su 52%, dvije socijaldemokratske 22,1% i liberalna NS 12,3%.

Banja Luka: Od 193.734 birača s pravom glasa, na važećim listićima glasalo je 100.548 (51,9%). Srpski nacionalistički **SNSD** ostvario je 32,8%, stranka desnog centra **PDP** 21,2%, Socijalistička partija **SP** 6%, ultranacionalistička **US** također 6% i konzervativna stranka **Demos** 5,1%. Za gradonačelnika je ponovo izabran **Draško Stanivuković (PDP, 49,6%)**, ispred kandidata

SNSDa- dr. Nikole Šobote (36%). Stanivuković ima 31 godinu i mogao bi nastupiti kao protukandidat aktuelnom predsjedniku Miloradu Dodiku iz nacionalističkih Nezavisnih socijaldemokrata (**SNSD**) na sljedećim predsjedničkim izborima u Republici Srškoj.

Tuzla: Od 111.514 birača s pravom glasa, bilo je 41.776 važećih glasova (37,5%). Socijaldemokrati (**SDP**) dobili su 26,4%, bošnjačka **SDA** 17,3%, 8,7% glasalo je za socijaldemokratsku **DF**, dok je 8,5% glasalo za "Nezavisnu listu 'Sloboda'", a 6,6% za "Tuzlansku alternativu" i 6,1% za liberalnu **NS**. Za gradonačelnika je izabran socijaldemokrat **Zijad Lugavić (SDP, 75,4%)**.

Zenica: od 101.404 birača s pravom glasa, glasalo je 39.956 (važeći glasovi), što čini 39,4%, a dva posto listića još nije prebrojano. Ovdje prednjači bošnjačka **SDA** sa 32,1%, a slijedi je "Bosanskohercegovačka inicijativa - Kasumović Fuad" (**BHI KF**) sa 30,9% - što je stranka aktuelnog gradonačelnika koji je na dužnosti od 2016, te nakon toga dolaze socijaldemokrati (**SDP**) s 8,2%. **Fuad Kasumović** iz Bosanskohercegovačke inicijative (BHI KF, 54,4) ponovno je izabran za gradonačelnika.

Bijeljina: Od 111.105 birača s pravom glasa, važeće glasove je dalo 55.366 građana (49,8%). Najbolji rezultat ostvario je srpski nacionalistički **SNSD** sa 21,4%, a slijede ga stranka desnog centra **SDS-VN** sa 17,7% osvojenih glasova, konzervativna stranka **Demos** s 10,4%, „Republička stranka Srpske“ (**RSS**) s 9,3% i Socijalistička partija (**SP**) sa 6,1%. 36-godišnji ljekar **Ljubiša Petrović iz SDS-VN-a** ponovno je izabran za gradonačelnika sa 48,9% glasova.

Mostar: Od 101.098 birača s pravom glasa, važeće glasove dao je 39.281 birač (38,9%), četiri posto još nije prebrojano. Hrvatska **HDZ** je najjača stranka sa 41,9 %, što je još bolji rezultat nego ranije. Slijedi Koalicija za Mostar predvođena bošnjačkom **SDA** s 25,8 %, koja je ostvarila nešto slabiji rezultat nego ranije, koalicija "**Grade moj**" s 11,5 % i trostranačka koalicija **Trojka** predvođena socijaldemokratima (**SDP**) sa 7,1 %, čija je podrška opala. **Gradonačelnika** bira Gradsko vijeće sa 35 članova. Izborni sistem u Mostaru ima za cilj da garantuje zastupljenost svih etničkih grupa. Svaki od konstitutivnih naroda Hrvata, Bošnjaka i Srba trebao bi imati najmanje 4, a najviše 15 zastupnika. U Vijeću mora biti barem jedan predstavnik grupe "Ostalih". Grad je podijeljen na šest oblasti, tri pretežno bošnjačke na istoku, tri pretežno hrvatske na zapadu. Tri bošnjačke oblasti daju 9 članova Gradskog vijeća, a tri hrvatske oblasti 13, jer ove oblasti imaju veći broj stanovnika. Svaki građanin ima dva glasa: jedan za izbore u svojoj gradskoj regiji i jedan za jedinstvenu listu kandidata iz cijelog grada, sa koje se bira preostalih 13 članova vijeća. Ovo je sistem sa vrlo kompleksnim balansom.

Primjećujemo da dvije najjače stranke u BiH: SDA i SNSD, nemaju niti jednog gradonačelnika u većim gradovima. Hrvatski HDZ će vjerovatno dobiti gradonačelničku poziciju u Mostaru.

Rezultati izbora za načelnike općina / gradonačelnike

U **RS-u** je nacionalistički **SNSD** pobjednik: osvojio je 17 od 22 (grado)načelnička mandata u regiji **Banja Luka**, dok je PDP dobila dva mjesta uključujući i gradonačelničku poziciju u glavnom gradu Banjoj Luci; u regiji **Doboj** SNSD je ima 6 od 10 (grado)načelničkih pozicija, dok SDS ima 2; u regiji **Bijeljina** SDS osvaja 2 (grado)načelnička mandata uključujući grad Bijeljinu, a SNSD 1; u regiji **Vlasenica** SNSD ima svih sedam (grado)načelničkih mandata i to skoro svuda sa većinom većom od dvije trećine glasova; u Sarajevsko-romanijskoj regiji SNSD ima 4 od 8 (grado)načelnika, dok SDS dobiva 3; u regiji **Foča** 5 od 6 (grado)načelničkih pozicija osvojio je SNSD; u području **Trebinja** 3 od 7, i to u većim gradovima, dok je SDS osvojila 4 mandata. Ukupno, **SNSD** tako zauzima 43 od 63 (68,25%) (grado)načelničke funkcije gubeći 6 i dobijajući

4; **SDS** ih ima 12 (19%, minus 4), **PDP** dvije, iako su gradonačelnici iz PDP-a pobijedili u velikim gradovima Banjoj Luci i Bijeljini; ostale stranke 6.

U **FBiH** prednjači bošnjačka SDA s 31 (grado)načelnikom od ukupno 78 lokalnih zajednica u FBiH (39,7%, 79 komuna minus jedna u kojoj nije bilo izbora zbog poplava). SDA je posebno jaka na sjeverozapadu, u srednjoj Bosni i na sjeveru, u Zeničko-dobojskom i Tuzlanskom kantonu, gubeći 3 i dobijajući 6 novih (grado)načelničkih pozicija. Hrvatski HDZ sa 19 (grado)načelničkih mandata (24,4%, minus 1) ima svoja uporišta u Hercegovini na zapadu, kao i na sjeveru u malom Posavskom kantonu. Socijaldemokratska **SDP** osvojila je 6 (grado)načelničkih mandata, uključujući i Stari Grad Sarajevo i industrijski grad Tuzla; **Trojka** koja se sastoji od SDP-a, NiP-a, NS-a osvojila je 5 mandata, uključujući Novo Sarajevo i Ilidžu južno od Sarajeva. Srpski **SNSD** osvaja tri (grado)načelnička mjesta u FBiH, i to u Unsko-sanskom kantonu i Kantonu 10. Ostalih 17 (grado)načelničkih pozicija raspoređeno je među drugim strankama ili nezavisnim kandidatima.

Stranka	2020.	2024.	Razlika
SNSD srpska	44	46	+2
SDA bošnjačka	26 (-6)	28	+2
HDZ BiH hrvatska	21	17	-4
SDS srpska	16	12	-4
SDP BiH multietn.	9	5	-4
Trojka SDP+NiP+NS		5	
PDP srpska	2	2	0

Plavo: FBiH, narandžasto: RS

Dodatne informacije o izborima: izborna reforma i monitoring izbora

Lokalni izbori su zanimljivi i po tome što su pokazali kako ne vrijedi često korišten narativ po kojem multietničke stranke nemaju šanse da na izborima ostvare rezultat koji bi ukinuo karteles etničke moći. Naime, lokalni izbori se održavaju po principu "jedan čovjek, jedan glas" bez obzira na etničko porijeklo kandidata, osim u Mostaru, gdje postoji posebna regulativa. Uz to Izborni zakon garantuje barem jedan mandat u lokalnom vijeću za predstavnike **manjina**, u općinama u kojima takve manjine čine više od 3% stanovnika, a takvih je komuna 20. Uprkos tome, izbori su potvrdili dominaciju etničkih stranaka, iako multietnička socijaldemokratska SDP zauzima drugo mjesto u FBiH sa 14% glasova. Nakon posljednjih Lokalnih izbora 2020. godine, Fondacija Heinrich Böll je u svojoj analizi pretpostavila da su se ukazali "prvi znakovi" da bi mogao nastupiti "kraj za monolitne etničke blokove koji decenijama djeluju samodostatno", ali nakon posljednjik Lokalnih izbora bismo morali poći od toga da je moć vodećih stranaka Bošnjaka, Srba i Hrvata potvrđena. (<https://ba.boell.org/de/2020/11/18/lokalwahlen-bosnien-herzegowina-buergerinnen-stimmen-gegen-korruption-und-nationalismus>).

Na izborima su učestvovala ukupno 262 stranke ili koalicije/liste sa ukupno 25.703 kandidata za lokalne parlamente, uključujući 10.983 žene (42.1%, 2020: 12.832, 41.7%) i 386 kandidata za (grado)načelnike, od čega je, kao i 2020, bilo samo 29 žena (7,5%). U FBiH su izabrane tri **(grado)načelnice**, a u RS-u **jedna**, dok ih je na izborima 2020. izabrano ukupno pet. Novoizabrane (grado)načelnice su Benjamina Karić (SDP) iz Novog Sarajeva (69.000 stanovnika), Erna Merdić-Smailhodžić (SDA) u Zavidovićima sa 40.000 stanovnika u Zeničko-dobojskom kantonu i Iva Raguž (HDZ) u Čapljini u južnoj Hercegovini (28.000 stanovnika). U RS-u je za načelnicu male općine Jezero (960 stanovnika) ponovo izabrana Snežana Ružičić (SNSD). Prema Izbornom zakonu, na listama za lokalne izbore svaki od dva spola mora biti zastupljen s najmanje 40%

kandidata. Birački spisak obuhvata 3.400.204 birača. To je više od stvarnog broja stanovnika BiH, koji trenutno prema procjenama iznosi 3,2 miliona.

Centralna izborna komisija (CIK) unaprijed je poduzela niz mjera kako bi osigurala transparentnost i zakonitost izbornog postupka. Na primjer, CIK je sankcionisala političke aktere za preuranjenu izbornu kampanju i kaznila ih novčanim kaznama u ukupnom iznosu od od 268.000 KM (136.680 EUR). Od 50 objava političkih aktera koje su trebale biti uklonjene s društvenih mreža, 38 je izbrisano. Poseban naglasak stavljen je na zakonske odredbe koje zabranjuju govor mržnje i primjenu nasilja ili korištenje oružja na izbornim skupovima. CIK je ovlaštena da sankcioniše kršenja, uključujući uklanjanje kandidata s izbornih lista.

Dva kandidata za načelnike općina su u istražnom zatvoru zbog sumnje na korupciju i uprkos tome su izabrani: Ibro Berilo iz bošnjačke SDA, načelnik male općine Trnovo kod Sarajeva u FBiH, koji je ponovno izabran sa 78,2% glasova, i Strahinja Bašević, kandidat za načelnika iz srpskog SNSD-a u općini Sokolac koja se nalazi u Republici Srpskoj istočno od Sarajeva, a koji je izabran sa 60,9% glasova. Kandidat gubi mandat tek kada je osuđen na zatvorsku kaznu od više od 6 mjeseci. Od marta 2024. godine zabranjena je kandidatura osuđenih ratnih zločinaca, nakon izmjena Izbornog zakona koje je proglasio **Visoki predstavnik** Ujedinjenih nacija u BiH, njemački političar iz stranke CSU-a **Christian Schmidt**. Stoga se **Fikret Abdić** (85) više nije mogao kandidovati. Nekadašnji regionalni ratni moćnik i preduzetnik sa nadimkom "Babo", potiče iz muslimanske poljoprivredne porodice, u doba komunizma je dospio na čelo velikog koncerna, a početkom devedesetih je bio član rukovodstva bošnjačke SDA. Tokom rata je od 1993. do 1995. bio na čelu tzv. "Autonomne pokrajine Zapadna Bosna", a 2002. u Hrvatskoj je osuđen na 15 godina zatvora zbog ratnih zločina. Od 2016. bio je načelnik općine **Velike Klade**, komune na samom sjeverozapadu BiH na granici s Hrvatskom sa oko 45.000 stanovnika. Tamo je na ovim izborima pobijedio Boris Horvat sa 49,2 % glasova, kojeg je podržavao široki savez stranaka, dok je kandidat Abdićeve stranke osvojio 36,5 %.

Tokom ovih izbora prvi put je probno upotrijebljena nova tehnologija koje će se primijenjivati na Općim izborima 2026. To uključuje sljedeće elemente: biometrijsku identifikaciju i autentifikaciju birača, automatsko brojanje glasačkih listića, digitalni prenos rezultata i video-nadzor na biračkim mjestima. Biometrijska autentifikacija korištena je na 165 biračkih mjesta u 11 općina, skeneri za brojanje korišteni su na 145 biračkih mjesta u 7 općina, a video nadzor na 10 biračkih mjesta u 5 općina. Eksperiment je bio uglavnom uspješan. Evaluacija govori da je na biračkim mjestima na kojima je proveden ovaj pilot-projekat broj lažnih identifikacija birača bio je upola manji nego ranije. Broj zloupotreba tokom glasanja bio je za petinu manji.

Sve u svemu, desetak **incidenata** na ovim izborima uglavnom su bili u okviru remećenja javnog reda i mira: bilo je nekoliko pijanih glasača, par fizičkih sukoba i verbalnih napada. Osim toga, bilo je i prekidanja rada na nekim biračkim mjestima zbog sukoba između članova izbornih komisija.

Ipak, Koalicija civilnog društva za slobodne i poštene izbore "**Pod lupom**", koja je osnovana 2014. godine, zabilježila je 161 ozbiljno **kršenje izbornih pravila**, od kojih bi neka mogla imati uticaja i na rezultat. Prema podacima ove Koalicije, broj kršenja izbornih pravila čak se povećao u odnosu na prethodne izbore. U to se ubrajaju: uticaj na način glasanja građana npr. novčanim isplatama ili prijetnjama, nepropisno zatvaranje glasačkih kutija i izdavanje većeg broja glasačkih listića nego što je potrebno. Izbore u zemlji pratilo je **240 međunarodnih posmatrača**, uključujući 13 predstavnika Evropskog parlamenta, 202 predstavnika **OSCE**-a tj.

Ureda OSCE-a za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR), koji ima predstavnike na 10 lokacija u zemlji, i 25-članu delegaciju iz 20 zemalja Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti **Vijeća Evrope**. U saopštenju za štampu Međunarodne posmatračke misije: <https://rm.coe.int/bih-local-pr-07-10-24-final/1680b1dc20>, kaže se da su izbori bili "pripripremljeni tako da se poštuje princip konkurencije, da budu efikasni, te uz poštovanje osnovnih sloboda". Ono što se u izvještaju kritikuje jesu "nedovoljni naponi za promociju javnog angažmana", čime se misli na nisku izlaznost birača, što se pripisuje nedostatku povjerenja kod građana. Primjećuje se "značajno opterećenje zbog implementaciju novih pravila u kratkom roku i sa nedovoljnim resursima", često prisutno narušavanje tajnosti glasanja i "neki slučajevi ozbiljnih nepravilnosti ... što ukazuje na to da je na birače vršen pritisak", kao i zloupotreba javnih sredstava u predizbornoj kampanji, nedostatak zastupljenosti žena i česta upotreba mizoginog jezika i prijatni ženama, i konačno, potreba za revizijom biračkog spiska, te agresivna pristrasnost jednog javnog emitera u kombinaciji sa pritiskom na novinare i podjelom medija po etničkom principu, zbog čega su birači nedovoljno dobro informisani. (Izveštaj Posmatračke misije obima 20 strana možete pronaći ovdje: <https://rm.coe.int/bih-local-elections-2024-ps-07-10-2024/1680b1dc21>).

Izborni zakon je posljednji put izmijenio **Visoki predstavnik** 26. marta 2024, u okviru „Paketa za poboljšanje integriteta izbornog procesa“, a u skladu sa međunarodnim smjernicama. Visoki predstavnik ima zadatak da osigura implementaciju civilnih aspekata Dejtonskog mirovnog sporazuma iz 1995, a za to mu na raspolaganju stoje značajne ovlasti: on može smjenjivati izabrane političare, poništavati ili donositi zakone. Prije intervencije Visokog predstavnika, politički predstavnici u BiH nisu bili u stanju da postignu dogovor o izbornoj reformi u svrhu sprečavanja manipulacija i za veću transparentnost. Hrvatski HDZ je promjene uslovljavao reformom izbornih pravila koja se odnose na izbor članova Predsedništva BiH, a prema željenim pravilima samo bi Hrvati imali pravo da glasaju za hrvatske kandidate. Srpski SNSD nije želio prihvatiti reformu jer ne priznaje Visokog predstavnika: njega naime Vijeće sigurnosti UN-a nije potvrdilo kao njegove prethodnike, jer su Rusija i Kina bile protiv. Međutim, takva potvrda uopšte nije potrebna. Parlament RS-a je stoga 19. aprila 2024. godine donio vlastiti izborni zakon, koji je Ustavni sud BiH proglasio nevažećim jer je zadirao u nadležnost državnih institucija. Izmjene koje je donio Visoki predstavnik tiču se, između ostalog, registracije i provjere identiteta birača, digitalizacije glasačkih listića neposredno nakon glasanja i sigurnosti prilikom rukovanja glasačkim materijalom prije i nakon glasanja. Takođe, podaci o finansiranju kampanja i medija treba da budu objavljeni i dostupni. Ali prije svega, izborne komisije na svim nivoima treba da budu nezavisne. Prema izjavama predstavnika misije međunarodnih izbornih posmatrača, koja se izričito pozitivno osvrnula na reformske korake Visokog predstavnika, za sada se, nakon prvog pokušaja, čini da je su novi elementi prilično dobro provedeni, takođe i u RS-u. Prethodne izbore u BiH remetili su izvještaji o nepravilnostima i prevarama, zbog čega posmatrači više od decenije zagovaraju reforme. Na primjer, u izvještaju Fondacije Heinrich Böll o lokalnim izborima 2020. stoji: "Glasanje je bilo praćeno masovnom izbornom prevaram."

Komentari izbora

Lider bošnjačke **SDA Bakir Izetbegović** za svoju stranku očekuje povećanje broja glasova, gradskih i općinskih vijećnika. Ustvrdio je da se SDA vraća na poziciju najjače snage. **Elmedin Konaković**, ministar vanjskih poslova i lider bošnjačkog **NiP-a**, koji je u Federaciji ostvario 7,2

%, rekao je da njegova stranka, koja je osnovana 2018. godine odcijepivši se od SDA, bilježi kontinuirani rast. "Večeras imamo sjajne rezultate i jednu od najvećih pobjeda Nermina Muzura koji je potvrdio svoj kvalitet, kao veliku i slatku pobjedu Amara Dovadžije u Ilijašu", općini koja se nalazi u Kantonu Sarajevo i u kojoj je Trojka sa NiP-om, socijaldemokratskim SDP-om i liberalnim NS-om osvojila načelničku poziciju.

HDZ je ostvarila svoje izborne ciljeve - uprkos malim gubicima, izjavio je predsjednik te stranke **Dragan Čović**. Pretpostavlja da će njegova stranka predložiti i gradonačelnika Mostara kojeg će birati gradski vijećnici, jer, po njegovim riječima, ima većinu u Gradskom vijeću. Predsjednik takođe hrvatske **HDZ1990 Ilija Cvitanović**, stranke koja je u Federaciji osvojila svega 2% glasova, rekao je da je njegova stranka zastupljena u svim vijećima u općinama u kojima je imala kandidate.

Nermin Nikšić, šef socijaldemokratske SDP-a, izrazio je žaljenje zbog gubitka četiri (grado)načelničke pozicije, ali se potom fokusirao na gradove u kojima je njegova stranka pobijedila, uglavnom u sprezi s NiP-om i NS-om u okviru Trojke, a to su: Bosanska Krupa, Donji Vakuf, Bugojno, Ilijaš, Ilidža, Stari Grad u Sarajevu, Novo Sarajevo, Srebrenik, Goražde i Tuzla.

Branislav Borenović, predsjednik srpskog PDP-a i zastupnik u Parlamentu BiH, zadovoljan je ponovnim izborom gradonačelnika Banje Luke. Lider srpskog **SDS-a Milan Miličević** istaknuo je pobjede u većim gradovima u RS-u - u Bijeljini, Gacku i Tesliću. **Milorad Dodik**, čelnik srpskog nacionalističkog **SNSD-a**, ove izbore je nazvao jednim od nauspješnijih izbora svoje stranke do sada. Zajedno sa koalicionim strankama u RS-u, ultranacionalističkom US, konzervativnim Demosom i socijalističkim SP-om, od ukupno 63 (grado)načelnika SNSD ima 47 (43 + 4).

Fondacija Konrad Adenauer

Stephan Raabe
Direktor Predstavništva u Bosni i Hercegovini
Sagrđžije 41A, 71000 Sarajevo, BiH
+387 33 215-240
stephan.raabe@kas.de
<https://www.kas.de/de/web/bosnien-herzegowina>

Ovaj tekst je licenciran od strane „Creative Commons Namensnennung-Weitergabe unter gleichen Bedingungen 4.0 international“,
CC BY-SA 4.0 (uslovi: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode.de>)